

Semblances dels nous membres de la Secció Històrico-Arqueològica

Maria Carme Belarte Franco (Barcelona, 1967) es llicencia en geografia i història el 1990, en l'especialitat de prehistòria i història antiga, i es doctora en geografia i història el 1995 per la Universitat de Barcelona, en l'especialitat de prehistòria i història antiga.

El 1991 va obtenir una beca predoctoral FI de la Generalitat de Catalunya per fer la tesi «Arquitectura domèstica a Catalunya durant la protohistòria», dirigida pel professor Joan Sanmartí Grego.

Del 1996 al 1998 va ser investigadora postdoctoral al CNRS (Unitat Mixta de Recerca 5140, Montpeller) gràcies a un ajut de la Generalitat de Catalunya. Entre el 1999 i el 2003 va gaudir de diversos contractes postdoctorals a la Universitat de Barcelona, a través de convocatòries competitives.

El maig de 2004 es va incorporar a l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) com a investigadora; entre el 2006 i el 2009 va gaudir d'un contracte d'investigadora d'ICREA (Institut Català de Recerca i Estudis Avançats) i des del setembre de 2009 fins a l'actualitat és professora d'investigació ICREA adscrita a l'ICAC. El 2013 va obtenir l'acreditació de Recerca Avançada (cateràtica) de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).

A l'ICAC dirigeix l'equip de recerca d'arqueologia protohistòrica integrat dins del grup de recerca MIRMED-GIAC, reconegut com a grup consolidat en les convocatòries de 2014 i 2017 de la Generalitat de Catalunya (2014SGR1197 i 2017SGR970) i del qual actualment és la coordinadora (convocatòria del 2022 pendent de resolució).

És especialista en l'estudi de les societats protohistòriques del nord-oest de la Mediterrània. Els seus temes de recerca inclouen els processos d'urbanització, l'arquitectura domèstica i l'urbanisme, així com les pràctiques i els rituals funeraris.

Entre el 2013 i el 2022 ha estat investigadora principal de tres projectes dins del programa del Pla Nacional del Ministeri de Ciència i Innovació espanyol, i de tres projectes dins del programa de Projectes Quadriennals d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, sempre relacionats amb l'arqueologia protohistòrica.

En aquests anys, la seva recerca ha estat finançada de manera competitiva amb prop de 800.000 € entre projectes de recerca i captació de personal predoctoral i postdoctoral. La seva recerca sobre l'arquitectura domèstica, els assentaments i les pràctiques funeràries ha contribuït a la comprensió de les activitats domèstiques i l'organització de les societats de l'edat del ferro de la península Ibèrica, el sud de França i el nord d'Àfrica.

En l'àmbit internacional, ha estat responsable d'una de les zones d'excavació del jaciment nùmida i romà d'Althiburos (el Kef, Tunísia), en relació amb el qual va dirigir el projecte d'I+D «Urbanización y desarrollo urbano en los márgenes del territorio de Cartago. La ciudad nùmidoromana de Althiburos». Així mateix, ha estat responsable dels estudis d'arquitectura i urbanisme en alguns dels principals jaciments arqueològics de l'edat del ferro del sud de França com ara Lattara (Latas, Erau) i Pech Maho (Sijan, Aude). Ha estat investigadora visitant a les universitats de Chicago i Montpeller.

El resultat de tota aquesta recerca s'ha traduït en nombroses publicacions. En els darrers deu anys ha publicat quaranta-dos articles (trenta-dos com a única o primera autora) i cinquanta-set llibres o capítols de llibre (quaranta-un com a única o primera autora), i ha fet quaranta contribucions a congressos. Ha coorganitzat sis reunions o sessions en congressos internacionals.

A més d'aquestes publicacions científiques, els resultats de la seva investigació s'han difós també àmpliament a un públic general per diferents mitjans: a través de conferències adreçades a la població local en els municipis on es duen a terme les intervencions arqueològiques o publicant materials divulgatius i articles de difusió al web de l'ICAC i a les xarxes socials.

En aquest sentit, destaquen dos projectes: DIGIBERS (2017) i TRANSCOMB. «Estudio transdisciplinar y experimental de estructuras de combustión en el Mediterráneo occidental durante la protohistoria (1er milenio aC)» (2020-2023).

El primer es va centrar en la difusió de la cultura ibèrica per mitjà de materials basats íntegrament en tecnologies audiovisuals. Quant al segon, és un estudi sobre estructures de combustió a l'edat del ferro utilitzant una metodologia interdisciplinària i experimental; els treballs d'arqueologia experimental en el marc d'aquest projecte a la ciutatella ibèrica de Calafell s'han difós àmpliament a través de les xarxes socials i d'activitats de portes obertes *in situ* i en jornades dins la Setmana de la Ciència o la Setmana Europea del Patrimoni (a més de la difusió en revistes d'impacte i en congressos especialitzats). Encara dins l'apartat de difusió, el 2020-2021 va ser assessora científica de l'exposició «L'enigma ibèric», organitzada pel Museu d'Arqueologia de Barcelona, on va participar en les activitats de difusió amb un article, un audiovisual, una conferència i un pòdcast.

Des de l'any 2019 és supervisora acadèmica de l'Àrea de Formació Avançada (Màster Interuniversitari d'Arqueologia Clàssica Aplicada, UAB-URV-ICAC) de

l'ICAC i és membre de la Comissió Acadèmica del doctorat en arqueologia clàssica.

Ha dirigit o codirigit set tesis doctorals (una de les quals una codirecció internacional amb la Universitat de Montpeller), així com vint-i-sis treballs de màster. En els darrers cinc anys, i mitjançant convocatòries competitives, ha aconseguit per al seu equip quatre investigadors predoctorals (dos FI de la Generalitat de Catalunya i dos FPU del Ministeri d'Educació), quatre postdoctorals (convocatòries Juan de la Cierva del Ministeri de Ciència i Innovació i Beatriu de Pinós d'AGAUR) i un tècnic (convocatòria PTA del Ministeri de Ciència i Innovació).

Ha estat avaluadora de diferents agències tant privades com de l'Administració pública; entre les primeres consta

la National Geographic Society (Washington, EUA) i AGAUR (Catalunya, Espanya), i entre les públiques, l'Agència Andaluza del Conocimiento (Andalusia, Espanya), el Govern d'Andorra o el LABEX Archimede (CNRS, França). També ha estat revisora de revistes nacionals (*Complutum*, *Pyrenae*, *Revista d'Arqueologia de Ponent*, *Saguntum*, *Cuadernos de Arqueología de la Universidad de Granada* o *Lucentum*) i internacionals (*Athenium*, *Archaeological Dialogues*, *Archaeological and Anthropological Sciences*, *Journal of Mediterranean Archaeology* o *African Archaeological Review*).

Joan Ramon TORRES

Josep Capdeferro i Pla (Girona, 1973) és llicenciat en dret (1995) per la Universitat Pompeu Fabra. Es va doctorar en dret a la mateixa universitat (2010) amb una tesi dirigida per Tomàs de Montagut i Estragués titulada «Joan Pere Fontanella (1575-1649), un advocat de luxe per a la ciutat de Girona. Plets i negociacions juridicopolítiques d'un municipi català a l'alta edat moderna». L'àmbit temporal de la seva recerca cobreix els segles en què Catalunya i la resta de la Corona d'Aragó van participar activament en la cultura del *ius commune* —els drets romà i canònic, vinculats estructuralment amb els drets propis del país. Així, estima i remarca les continuïtats i els canvis que es van succeir entre la baixa edat mitjana i l'alta edat moderna. Des del 2017 és professor agregat d'història del dret a la Universitat Pompeu Fabra.

Del seu perfil científic escau destacar els cinc trets següents: *a)* investiga sobre molts àmbits de recerca complementaris a partir de documents inèdits o infrautilitzats; *b)* compatibilitza la recerca amb una docència innovadora i una gestió universitària eficaç, principalment enfocada a la internacionalització; *c)* a títol personal, també presta una atenció creixent a la internacionalització de les seves investigacions; *d)* treballa en xarxa per vocació i lidera iniciatives col·lectives de recerca i transmissió del coneixement, i *e)* té àmplia experiència en edició de textos. Aplegats, aquests cinc factors el van fer un candidat idoni per a la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Tot seguit, s'esbossen unes línies —forçosament de traç gruixut— sobre cadascun dels factors esmentats. Com a colofó, es recullen algunes de les seves publicacions de referència en català.

Les recerques de Josep Capdeferro el situen en la intersecció de tres vectors: història institucional de caràcter tradicional, història de la cultura jurídica i història social del dret. A partir de fonts d'arxiu de tipologies molt diverses, des de correspondència entre poders públics i operadors jurídics fins a expedients de netedat de sang, passant per processos de les Corts Generals o protocols notariais, i sobretot processos jurisdiccionals i sentències, està teixint

una producció científica que abraça temes com ara: institucions municipals, parlamentàries, Diputació del General i altres àmbits de participació i representació política preliberal; fiscalització i redreç d'aquestes institucions; confraries i col·legis professionals, i les seves ordinacions i pràctiques; mecanismes de discriminació de descendents de judeoconversos; biografies i prosopografies d'advocats; obres de ciència jurídica; justícies d'àmbit fiscal, local, reial o senyorial; garanties de l'observança del dret; repressió de l'adulteri femení; dones i treball; i més recentment, història d'hospitals des d'una perspectiva jurisdiccional i, en via de publicació, jurisprudència sobre epidèmies.

Des de fa dues dècades, a la Universitat Pompeu Fabra, Josep Capdeferro ha demostrat un interès excepcional i genuí per innovar en la docència i incentivar l'alumnat en els processos d'aprenentatge. Més enllà de la docència regular o invitada a universitats catalanes, ha estat professor visitant a la Universitat Pública de Navarra (2005-2006) i a la Universitat Capítol de Tolosa I (2019). Des del 2004 ha estat ininterrompudament membre de l'equip deganal de la Facultat de Dret, com a coordinador de mobilitat (2004-2018) i com a coordinador del doble grau en dret King's College London - UPF (des del 2018 fins a l'actualitat).

Més enllà de congressos i seminaris a l'estranger, ha efectuat dues estades de recerca predoctorals anuals a la Universitat Panthéon-Assas París II (1999-2000 i 2000-2001) i dues estades de recerca trimestrals postdoctorals, una a la mateixa universitat francesa (2012) i l'altra a l'Institute of European and Comparative Law de la Universitat d'Oxford (2022). També ha fet estades breus a la Universitat de Trento (2017) i a la Universitat de Tel-Aviv (2018). Té en curs de publicació alguns dels seus resultats científics en editorials estrangeres de prestigi com Brill, Routledge, Springer o l'École Française de Rome.

Actualment, Capdeferro és investigador principal del projecte d'R+D+I del Ministeri de Ciència i Innovació «Conflictos singulares para juzgar, arbitrar o concordar

(siglos XII-XX)» (2021-2024), que consta de vint-i-cinc investigadors de sis comunitats autònomes espanyoles diferents i dos investigadors estrangers. També coordina el projecte de transferència del coneixement «Juristes catalans a l'abast» de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Com a exemple d'iniciatives menors, acaba de coordinar un col·loqui científic sobre «Manuals de poder a Andorra la Vella» (novembre del 2022). Té diversos treballs, en coautoria, amb Eva Serra (1942-2018) i Jaume Ribalta; recentment, ha coordinat monogràfics a *Scripta* (2019, sobre processos judicials com a font d'estudis filològics i històrics), a *eHumanista* (2021, sobre par-

lamentarisme històric a la Corona d'Aragó entre els segles XIII i XVIII) i a *Afers: Fulls de Recerca i Pensament* (2022, sobre historiografia emergent als Països Catalans).

Des del 2002 és secretari del Comitè Tècnic d'edició de la col·lecció «Textos Jurídics Catalans», promoguda pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya i el Parlament de Catalunya —gairebé vint volums han vist la llum sota la seva coordinació—; també és membre del Consell de Redacció de la revista *Recerques: Història, Economia, Cultura*.

Tomàs DE MONTAGUT

Vicent Josep Escartí i Soriano (Algemesí, 1964) va ser professor meu a la Universitat de València ara fa exactament trenta anys, quan els estudis sobre literatura catalana de l'edat moderna començaven a desempallegar-se de múltiples prejudicis —com ara el que li conferia l'etiqueta despectiva de «Decadència», fins aleshores àmpliament acceptada— i ell emergia com un eximi especialista en la dietarística del període.

Llicenciat en geografia i història, havia començat a fer classes al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València en 1989, amb a penes vint-i-cinc anys d'edat. I ben aviat s'hi doctorà amb una tesi sobre el millor dietari català del Barroc: el de Joaquim Aierdi, un treball que, en 1996, li meresqué el premi Enric de Larratea de l'Institut d'Estudis Catalans.

Treballador diligent i infatigable, ha publicat vora dos centenars d'articles i capítols de recerca, fins al punt que deuen ser escasses les revistes i editorials de l'àmbit de la catalanística que no hagen acollit algun dels seus treballs. Ha participat en nombrosos projectes d'investigació que, successivament, han sigut encapçalats per Albert Hauf, Rosanna Cantavella i Josep Enric Rubio, de la Universitat de València; Vicent Martines, de la Universitat d'Alacant, i Antoni Simon, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha coordinat una dotzena de monogràfics i miscel·lànies. I des de fa una dècada dirigeix el grup d'investigació consolidat «Llengua, literatura i cultura valenciana des del Segle d'Or a la Renaixença», de la Universitat de València. Així mateix, ha estat investigador principal de diversos projectes de recerca: primer, sobre el cronista Pere Antoni Beuter, i, en els darrers anys, sobre biografies marginals i violència de gènere i identitats, matèria en la qual ha esdevingut un especialista, potser el més autoritzat de la nostra àrea cultural, tot centrant-se en la recuperació i l'edició dels textos que en parlen.

Les seues principals línies de recerca s'han desenvolupat dins de la història de la cultura catalana de l'edat moderna i s'han concretat en l'edició i estudi de nombrosos autors i obres de les èpoques medieval i moderna, entre d'altres: el *Llibre dels fets* de Jaume I, la crònica de Ramon Muntaner, els sermons de sant Vicent Ferrer, el *Dietari del capellà*

d'*Alfons el Magnànim*, les poesies d'Ausiàs March, el *Tirant lo Blanch* de Joanot Martorell, la *Vita Christi* de sor Isabel de Villena, *El cortesano* de Lluís del Milà, la crònica de Beuter, els escrits de Pere Esteve, els dietaris de Jeroni Sòria, Josep Vicent Ortí i Joaquim Aierdi, i la poesia festiva de Carles Gasulla d'Ursino. D'aquesta manera, podem dir que la seua contribució màxima a la història de la literatura moderna al País Valencià s'ha centrat a dotar d'autors un període que es considerava pràcticament desert.

A més, i en prova de la seua capacitat i eficàcia a l'hora de reunir un grup de deixebles que treballen en aquestes línies d'investigació, cal subratllar que ha dirigit quasi una vintena de tesis doctorals d'història de la literatura catalana, algunes amb menció internacional, i que, ara mateix, en té sis més en curs. D'una altra banda, dirigeix dues publicacions periòdiques especialitzades: *Scripta: Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna* de la Universitat de València, que ell va fundar en 2013, i la *Revista Valenciana de Filologia* de la Institució Alfons el Magnànim - Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, on també ocupa el càrrec de subdirector de la col·lecció «Biblioteca d'Autors Valencians» que fundà Joan Fuster. Encara, durant els anys 2015-2017, fou director de la revista *Caplletra* del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València.

Membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona des de 2015, i del Center for Catalan Studies de la University of California at Santa Barbara (EUA), ha organitzat i dirigit múltiples congressos, jornades i seminaris d'història de la cultura i la literatura catalanes. Des de 2018 és catedràtic de literatura catalana medieval i moderna de la Universitat de València, i des de 2019, director de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, que disposa de seus a les universitats de València, Alacant i Jaume I de Castelló.

A aquesta frenètica activitat com a investigador i docent, cal sumar-hi una no menys intensa ocupació periòdica, amb la publicació de centenars d'articles d'opinió sobre temes de la seua especialitat a periòdics com *Avui*, *Levante-EMV*, *El Mundo* i *El País*, i a revistes com *Serra d'Or*, *Saó* i *El Temps*. I també una molt significativa dedi-

cació com a narrador que, d'ençà de 1988, l'ha portat a publicar una desena de novel·les (una de les quals ha sigut traduïda a l'anglès) i a obtenir alguns dels principals premis de narrativa de l'àrea catalanoparlant: l'Andròmina

dels Premis Octubre, el Ciutat d'Alzira, el Ciutat de Xàtiva i el Ciutat d'Elx.

Rafael ROCA

Carles Santacana i Torres (Barcelona, 1961) es va formar com a historiador a la Universitat de Barcelona (UB), on es va doctorar l'any 1991. Actualment és catedràtic d'història contemporània en aquesta universitat. Va començar la seva carrera investigadora amb l'anàlisi de les col·lectivitats durant la Guerra Civil (1936-1939), temàtica a la qual va dedicar la seva tesina de llicenciatura. Aquesta especialització el va portar a coordinar el volum col·lectiu *Col·lectivitats al Baix Llobregat (1936-1939)*, editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat (1989). El 1991 va llegir la seva tesi doctoral centrada en una recerca sobre la postguerra civil espanyola, feta des de la perspectiva de la història local i amb una anàlisi multifactorial, que incloïa aspectes econòmics, polítics, socials i culturals, el resultat de la qual es va plasmar en el llibre *Victoriosos i derrotats. El franquisme a l'Hospitalet, 1939-1951* (1994).

A partir d'aquí, la seva activitat investigadora es va centrar en tres línies de recerca: la història social de l'esport, el paper dels intel·lectuals en les dinàmiques socials i el franquisme.

Pel que fa a la primera, juntament amb el professor Xavier Pujadas, va obrir una temàtica inèdita fins aleshores al nostre país, que és la història social de l'esport i que es va concretar en nombroses publicacions entre les quals cal destacar *L'altra olimpíada: Barcelona'36* (1990), *Història il·lustrada de l'esport a Catalunya* (1994 i 1995), *L'esport és notícia: Història de la premsa esportiva a Catalunya (1870-1992)* (1997) i *Esport, espai i societat en la formació urbana de Barcelona (1870-1992)* (1999). A més d'aquestes obres en coautoria, també ha publicat en solitari *La Mancomunitat de Catalunya i la política esportiva* (2004), *El Barça i el franquisme: Crònica d'uns anys decisius (1968-1978)* (2005) i *Esport i cultura a Catalunya* (2015). També en aquest àmbit cal destacar la direcció de l'*Enciclopèdia de l'esport català* (en cinc volums), publicada per Enciclopèdia Catalana entre el 2012 i el 2014.

Respecte a la segona línia de recerca, com a integrant del Grup d'Estudi d'Història de la Cultura i dels Intel·lectuals de la UB, dirigit pel doctor Jordi Casassas, ha dedicat atenció a analitzar el paper dels intel·lectuals, especialment durant el període franquista. El resultat s'ha concretat en diverses contribucions a obres col·lectives, com ara *L'Ateneu i Barcelona* (2006) i *Les identitats a la Catalunya contemporània* (2009), i en la coordinació de dos projectes de recerca amb resultats que van aparèixer en els llibres *Entre el malson i l'oblit: L'impacte del franquisme a la cultura a Catalunya i les Balears (1939-1960)* (2013) i *Quan tot semblava possible... Els fonaments del canvi cultural a Espanya (1960-1975)* (2018).

La tercera línia de recerca està centrada en la història política de l'etapa franquista, analitzada tant des de la perspectiva de les autoritats franquistes com des de la perspectiva de l'antifranquisme i l'exili. Les obres més rellevants d'aquest àmbit són *El franquisme i els catalans: Els informes del Consejo Nacional del Movimiento (1962-1971)* (2000), i *Josep Tarradellas: L'exili 1 (1939-1954)* (2014) i *Josep Tarradellas: L'exili 2 (1954-1977)* (2015).

Més enllà d'aquesta selecció de llibres, ha publicat una cinquantena d'articles en revistes especialitzades i un centenar de capítols en obres col·lectives. Entre les revistes cal destacar *Afers*, *L'Avenç*, *Cercles*, *Revista de Catalunya*, *Historia Social*, *Hispania*, *Historia y Comunicación Social*, *Ayer*, *Bulletin d'Histoire Contemporaine de l'Espagne*, *International Review for the Sociology of Sports* i *Revista de Història das Ideias*, i entre les editorials, Publicacions de la Universitat de València, *Afers*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Sílex, Alianza Editorial, Biblioteca Nueva, Peter Lang, Cambridge Scholars Press, Societá Editrice Internazionale, Éditions Hispaniques de la Sorbona i Ellipses.

Ha dirigit onze tesis doctorals i ha participat en prop de quaranta tribunals de tesis doctorals en setze universitats. President del Centre d'Estudis de l'Hospitalet (1994-2004) i director del Centre de Documentació i Estudis del Futbol Club Barcelona (2006-2011), va ser, a més, director del suplement *Plecs d'Història Local de L'Avenç* (2000-2006). També ha tingut responsabilitats en l'àmbit acadèmic: com a secretari del Departament d'Història Contemporània de la UB (2005-2011), director del mateix departament (2011-2015) i director del Departament d'Història i Arqueologia (2016-2020).

En relació amb l'Institut d'Estudis Catalans es poden esmentar diverses col·laboracions, com la participació en activitats del centenari de l'IEC, amb una ponència en el simposi «Els Països Catalans i Europa durant els darrers cent anys» sobre la dimensió europea de la política catalana, i en el Cicle de Conferències sobre les Ciències Experimentals i la Tecnologia sobre l'exili interior, totes dues publicades en les edicions del centenari. També ha publicat un article a la *Historial Catalan Review*, número 7 (2014), «Esport, societat i identitat col·lectiva a la Catalunya contemporània», i un capítol en el llibre *Anàlisi històrica de la identitat catalana* (2015), coordinat per Flocel Sabaté i publicat per l'IEC. I encara, dos articles a *Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura* (al número 16 sobre Rafael Tasis i al número 20 sobre Edicions 62).

Teresa ABELLÓ